

การศึกษาความเป็นมา คุณค่า คุณลักษณะและกระบวนการถ่ายทอดแม่ไม้มวยไทย A Study of Mae Mai Muay Thai Background, Values, Characteristics, and Imparting Process

กิตติพันธ์ หงษ์ทอง^{1*} สราญ สุขแสง² และ วรยุทธ์ ทิพย์เที่ยงแท้³

^{1,2,3}สาขาวิชามวยไทย วิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

*Corresponding author e-mail, anmuaythai03@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเป็นมา คุณค่า คุณลักษณะ และกระบวนการถ่ายทอดแม่ไม้มวยไทย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านมวยไทยที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอกมวยไทย โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

ผลการวิจัย พบว่า แม่ไม้มวยไทยสลับฟันปลาที่มีมาจากวิถีชีวิตของคนโบราณในการหาปลาและมีลักษณะคล้ายฟันของปลา ปักขาแหวกวัง มาจากธรรมชาติของนกที่ต้องเข้ารัง ขวาชัดดอกและอิเหนาแทงกริชมาจากบทละครเรื่องขวาชัดดอกและอิเหนาแทงกริช ตาเถรค้ำฟ้ามาจากพระผู้ใหญ่วัดปลุกฟ้าแกงแตงกวาเอาไม้ค้ำไว้ไม่ให้ผลลงสู่พื้น มอญยันหลักมาจากวิถีชีวิตของคนมอญในการค้าขายทางน้ำ ปักลูกทอยมาจากภูมิปัญญาของคนโบราณขึ้นต้นไม้และการละเล่นของคนมอญ จะเข้พาดหางมาจากบทละครเรื่องไกรทองชาละวัน นาคาบิดทางมาจากการเคลื่อนที่ของพญานาค และแม่ไม้มวยไทยที่มาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ได้แก่ ยอเขาพระสุเมรุตอนทศกัณฐ์ยกเขาพระสุเมรุ จะเข้พาดหางตอนยักษ์บรรลัยจรรย์ต่อสู้กับพระลักษณ์ หักงวงไอยราและหักคอเอราวัณตอนยักษ์อินทรีชิตสู้กับหนุมาน วิรุฬหกกลับตอนท้าววิรุฬเฝ้าพระอิศวร ดับขวาลาตอนหนุมานเนรมิตให้ใหญ่ปิดบังพระอาทิตย์และขุนยักษ์จับลิงตอนกองทัพยักษ์ทศกัณฐ์สู้กับกองทัพลิงหนุมาน

คุณค่าของมวยไทยใช้ในการป้องกันตัว ใช้ช่วยเหลือผู้อื่นและใช้ป้องกันทรัพย์สิน คุณค่าในการเสริมสร้างสมรรถภาพทางกาย คุณค่าในการเป็นพื้นฐานในการต่อยอดทักษะมวยไทยอื่น ๆ และคุณค่าในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

คุณลักษณะแม่ไม้มวยไทยประกอบด้วยท่าเคลื่อนไหวร่างกายที่ผสมกลมกลืนในการรุกและรับเข้ากระทำคู่ต่อสู้ และป้องกันตัวซึ่งเป็นศิลปะที่ประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในรูปแบบต่าง ๆ ได้มีประสิทธิภาพ

กระบวนการถ่ายทอดมวยไทยในสมัยโบราณจะฝึกเฉพาะพระมหากษัตริย์เชื้อพระวงศ์ ทหารและผู้ใกล้ชิดตลอดจนลูกศิษย์ของตนเอง การสอนครูมวยจะเป็นผู้สอนเองหรือครูมวยมอบหมายให้ผู้อื่นเป็นผู้ฝึกโดยมีวิธีฝึกตามธรรมชาติ ตามวิถีชีวิต หรือใช้สอนตามกุศโลบาย สถานที่ใช้สอนตามลานวัด ตามธรรมชาติ และบ้านครูมวยที่เป็นผู้สอนมวยไทย ปัจจุบันมีการเรียนการสอนตามหลักสูตรตามทฤษฎีและปฏิบัติตามแนวหลักการทางวิทยาศาสตร์การกีฬาที่มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย

คำสำคัญ: คุณค่า คุณลักษณะ กระบวนการถ่ายทอด แม่ไม้มวยไทย

ABSTRACT

The purpose of this research was to study Mae Mai Muay Thai Background, Values, Characteristics and Imparting Progress. The population was 8 experts of Muay Thai who graduated from the Master degree and Doctoral Degree of Muay Thai. The sample was selected by using Purposive Sampling method. The instrument used was the Semi structure interview with the Index of Item-Objective Congruence were 1.00

The research findings were found as follow:

Salub Fun Pla is from the ancient people human life that was seem to be the fish teeth. Paksa Waek Rung is from the natural of birds that have to back to their nests. Java Sad Hok and Inao Tang Krit are form the script of drama. Ta Then Kham Fug is from the head of monk who planted the gourds and the cucumbers and find the stick to hold the fruits from soil. Mon Yan Luck is from the Mon ancestors way living on the river. Pak Luk Thoi is from the ancient traditional game of Mon people. Chorakhe Fat Hang is from the drama script of Krai Thong. Na Kha Bid Hang is from the King of Nagas' movement. There are Mae Mai Muay Thai gestures from the Ramayan literature for the example are Yor Khao Phra Sumane that from the episode of Ravana hold Khao Phra Sumen. Chorakhay Fad hang is from the episode of the fighting of Phra Lak and the giants. Hak Nguang Aiyara and Hak KhoErawan is from the episode of the fighting of Intharachit and Hanuman. Wirun Hok Klap is from the episode of Phra Phi Roon keeps the eyes on Shiva. Dub Chawala is from the episode of Hanuman makes the cloud to cover the sun. Khun Yak Chap Ling is from the episode of the fighting of Hanuman and Ravana.

Muay Thai Values is used to protect one self, help the other people and their properties. It can use for strengthening the physical capability. It is also the basic of Muay Thai reproduce and traditional preservation.

Muay Thai Characteristics consists of the physical movement that mixes between the fighters. It is the martial art that can apply to use with the efficiency.

Imparting Progress in the past is used to train only for the king and the soldier. Muay Thai teaching, the trainer will be the real trainer or the trainer assign the other people to be the trainer instead. The drill is the natural way in the human life drill and also teaching by stratagem. The place where they study is in the field of the temple or the trainer house. Nowadays there are the Muay Thai teaching in the curriculum of Sports Science by studying in theory and practice with the modern equipment.

Keywords: Value, Characteristics, Imparting Process, Mae Mai Muaythai

บทนำ

มวยไทยก่อกำเนิดขึ้นพร้อมกับความเป็นชนเชื้อชาติไทย มีการสืบทอดและพัฒนากระบวนการท่อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาพันปี ชาชาติไทยในสมัยโบราณมีความถนัดในการต่อสู้ที่เรียกว่ามวยไทยยิ่งกว่าชาติใด ๆ

มวยไทยในสมัยโบราณเรียกชื่อการชกมวยแตกต่างกันออกไป เช่น หัดมวย ชกมวย ตีมวย และมีความสำคัญของมวยไทย ที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้ดังนี้ ตำรวจหลวงคือ ทหารรักษาพระองค์ที่ไว้วางพระราชหฤทัยกองหนึ่งของพระมหากษัตริย์ มีมาก่อนสร้างกรุงศรีอยุธยา ข้าราชการในกรมตำรวจหลวง เป็นครูมวยหัดพระราชโอรส แม้ในรัชกาลที่ 3 นี้ เพิ่งเลิกหัดมวยแก่พระราชโอรสต่อรัชกาลที่ 4 มวยไทยเป็นมวยของชาตินักรบโดยแท้ปฏิบัติขึ้นในสมัยไทยลงมาอยู่ในแหลมทองที่เมืองสุวรรณภูมิ (อุทอง) ก่อน ปรากฏในพงศาวดารเหนือว่า คนไทยแต่เดิมน่าจะเป็นมวยทุกคนเช่นเดียวกับการทหารตลอดจนขุนนาง และสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) แม้ขึ้นเสวยราชย์เป็นกษัตริย์แล้วยังเสด็จไปชกมวย กับราษฎรที่งานวัดตามชนบท จะเห็นได้ว่ามวยไทยในสมัยโบราณมีความสำคัญต่อความเป็นชาติไทย เป็นอย่างยิ่ง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2540)

สุจิตรา สุนทรทรัพย์ (2540, 42) กล่าวว่า มวยไทยมีความสำคัญของมวยไทยในฐานะเป็นต้นทุนทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสติปัญญาของมนุษย์ ทุนทางด้านสิ่งแวดล้อม และทุนทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งทุนทางด้านวัฒนธรรมนั้นเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้รักษา ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ที่ฝังลึกอยู่ในสายเลือดของคนไทยทุกคน และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของมวยไทยคือ วัฒนธรรมด้านกีฬาและนันทนาการบูรณาการสู่การท่องเที่ยว ซึ่งมวยไทยถือเป็นนันทนาการและกีฬาที่ใช้แข่งขันในงานเทศกาลรื่นเริงตามประเพณี เพื่อความสนุกสนานและเป็นการแสดงออกในความเป็นลูกผู้ชาย มีการส่งเสริมเชียร์นักมวยที่ตนเองชอบ ถือเป็นารวมใจเพื่อความสมัคสมานสามัคคี มีความรู้สึกเป็นพวกพ้องญาติพี่น้องร่วมเผ่าพันธุ์ เอื้ออาทร โอบอ้อมอารีและเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ดังที่ชาวยุชย ยมดิษฐ์ และคณะ (2550, 1) กล่าวว่า มวยไทยที่เคยเป็นศิลปะการต่อสู้ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นศิลปะการต่อสู้ที่รวมเอาพิธีกรรมและการปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมของชาวไทยในอดีต อีกทั้งเป็นทุนชีวิตของคนไทยที่ช่วยสร้างชาติรักษาเอกราชของไทยมาจนทุกวันนี้ แต่ปัจจุบันภาพพจน์ มวยไทยเป็นเพียงเพื่อการแข่งขันอันรุนแรงแฝงไว้ด้วยการพนันและผลประโยชน์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง

มวยไทยเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวโดยใช้อวัยวะของร่างกายเป็นการป้องกัน มวยไทยเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่ต้องอาศัยความเพียรพยายามจดจำการฝึกฝน ปัจจุบันที่ปรากฏและนำวิถึถึงอนาคตของมวยไทยมีแนวโน้มว่ามี การแข่งขันส่วนใหญ่ นักมวยจะเอาชนะกันด้วยแรงมากกว่าใช้ชั้นเชิงศิลปะที่แท้จริงและจะได้รู้จักวิชามวยไทยอย่างแท้จริงว่าในเรื่องการชกและการป้องกันตัว

สำราญ สุขแสวง (2559, 179) กล่าวว่า มวยไทยเป็นศิลปะการต่อสู้การป้องกันตัวที่มีกระบวนการทำที่สวยงามในแต่ละไม้มวยไทยแฝงไปด้วยความอันตราย ซึ่งในแต่ละท่าที่ครูมวยในแต่ละสำนักที่คิดค้นขึ้นมานั้น เป็นการคิดค้นการผสมผสานการใช้ชีวิตของภูมิปัญญาไทยและมาบูรณาการกับทักษะมวยไทย รวมทั้งการบูรณาการในการป้องกันจากภัยอันตรายต่างๆ ที่มาจากอาวุธและไม่มีอาวุธ และทำให้มาเป็นศิลปะไม้มวยไทยที่เกิดความสวยงามที่แฝงไปด้วยความอันตรายทำให้ชาวไทยรวมไปถึงชาวต่างชาติเกิดความหลงใหลที่จะเรียนรู้ซึ่งแม่ไม้มวยไทยประกอบไปด้วย ท่าสลับฟันปลา, ท่าปักษาแหวกกรัง, ท่าชวาชดดอก, ท่าอิเหนาแทงกริช, ท่ายอเขาพระสุเมรุ, ท่าตาเถรค้ำฟัก, ท่ามอญยืนหลัก, ท่าปักลูกทอย, ท่าจระเข้พาดหาง, ท่าหิ้งวงไอยรา, ท่านาคาบิตหาง, ท่าวิรุณหกกลับ, ท่าดับขวลา, ท่าขุนยักษ์จับลิง, ท่าหักคอเอราวัณ

ปัจจุบันพบว่า การเรียนรู้แม่ไม้มวยไทยยังไม่พบหลักฐานความเป็นมาของท่าต่าง ๆ ของแม่ไม้มวยไทยจึงส่งผลให้ผู้สอนและผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจถึงความเป็นมาของแม่ไม้มวยไทย อย่างถ่องแท้

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเป็นมาของแม่ไม้มวยไทย 15 ท่า และหาคุณค่าและคุณลักษณะของท่าแม่ไม้มวยไทยมาประยุกต์มาใช้ในกระบวนการถ่ายทอดของท่าแม่ไม้มวยไทยเพื่อและเพื่อจัดองค์ความรู้แม่ไม้มวยไทยในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นมา คุณค่า คุณลักษณะ และกระบวนการถ่ายทอดแม่ไม้มวยไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านมวยไทย จำนวน 8 คน ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอกมวยไทย โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาองค์ความรู้แม่ไม้มวยไทย ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi structure interview) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านมวยไทย ประกอบด้วย 1) ความเป็นมาของท่าแม่ไม้มวยไทย 15 ท่า 2) คุณค่าของท่าแม่ไม้มวยไทย 3) คุณลักษณะของท่าแม่ไม้มวยไทย 15 ท่า 4) กระบวนการถ่ายทอดแม่ไม้มวยไทย

3. ขอบเขตพื้นที่

ศึกษาบริบทมวยไทยในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบโครงสร้าง (Semi structure interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ข้อได้แก่ 1) ความเป็นมาของแม่ไม้มวยไทย 2) คุณค่าของแม่ไม้มวยไทย 3) คุณลักษณะแม่ไม้มวยไทย และ 4) การศึกษาความเป็นมา คุณค่า คุณลักษณะและกระบวนการถ่ายทอดแม่ไม้มวยไทย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์การศึกษาองค์ความรู้แม่ไม้มวยไทย โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ผู้วิจัยยื่นคำร้องขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อจัดทำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญด้านมวยไทยเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสัมภาษณ์ เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการ

วิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำข้อมูลส่งกลับให้กลุ่มตัวอย่างตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ในการวิจัยองค์ความรู้แม่ไม้มวยไทยผู้วิจัยครั้งนี้ ใช้กระบวนการวิเคราะห์วิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิจัยขั้นตอนดังนี้

วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

เสนอข้อมูลเป็นรูปแบบตารางและความเรียง

ผลการวิจัย

1. ความเป็นมาหรือแหล่งที่มาของท่าแม่ไม้มวยไทย 15 ท่า

ลำดับที่	กระบวนท่าแม่ไม้มวยไทย	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
1.	แม่ไม้มวยไทยสลัดฟันปลา	มีที่มาจากวิถีชีวิตของคนโบราณที่ออกหาปลาตามท้องไร่ท้องนาใช้มิดฟันปลาสลัดไปมาจากข้างซ้ายไปขวาและขวาไปซ้ายและมีที่มาจากลักษณะฟันที่อยู่ในปากของปลาข้างบนและข้างล่างสลัดกันไปมาเป็นชื่อท่าแม่ไม้มวยไทยสลัดฟันปลา
2.	แม่ไม้มวยไทยปีกขาแหวกกรัง	มีที่มาจากธรรมชาติของนกที่เข้ารังต้องแหวกหญ้าข้างหน้ารังชื่อท่าแม่ไม้มวยไทยปีกขาแหวกกรังแสดงให้เห็น ลักษณะของการใช้ปีกแหวกกรัง
3.	แม่ไม้มวยไทยชวาชัตหอก	มีที่มาจากบทละครเรื่องชวาชัตหอก พระราชนิพนธ์โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ซึ่งชาวชวาใช้หอกเป็นอาวุธในการป้องกันตัวและใช้ล่าสัตว์
4.	แม่ไม้มวยไทยอิเหนา แทงกริช	มีที่มาจาก บทละครเรื่องอิเหนาแทงกริช พระราชนิพนธ์โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ซึ่งชาวชวามีกริชเป็นอาวุธประจำตัว มีเรื่องราวของแม่ไม้มวยไทยอิเหนาแทงกริชเป็นการต่อสู้ระหว่างอิเหนากับจรงกา โดยอิเหนาโดยใช้กริชแทงจรงกา
5.	แม่ไม้มวยไทยยอเขาพระสุเมรุ	มีที่มาจากวรรณคดี เรื่องรามเกียรติ์ ตอนทศกัณฐ์ยกเขาพระสุเมรุชื่อท่าแม่ไม้มวยไทยยอเขาพระสุเมรุแสดงให้เห็นลักษณะการยกตัวลงส่งแรงดันขึ้นจากข้างล่างขึ้นบนเหมือนการยกของหนักตั้งยกภูเขาขึ้น
6.	แม่ไม้มวยไทยตาเถรค้ำฟัก	มีที่มาจาก พระผู้ใหญ่มที่มีอายุมากไม่ค่อยรักษาстил ฟักอาศัยอยู่ที่กุฏิหลังวัด ปลุกฟัก แปรง แต่งกวา และทำค้ำไม้เลื้อยให้เลื้อยขึ้นไปเวลาฟัก แปรง แต่งกวา ออกผลมาแล้วลูกห้อยลงมากก็ใช้ไม้เลื้อยค้ำไว้ไม่ให้
7.	แม่ไม้มวยไทยมอญยันหลัก	มีที่มาจาก วิถีชีวิตของคนมอญที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 คนมอญมีอาชีพปั้นอิฐและโอ่งค้าขายทางน้ำ เวลาจะออกเรือหรือเรือเทียบท่ามักใช้เท้ายันหรือถีบหลักที่ปักไว้ริมคลองหรือถีบตลิ่ง เพื่อให้เรือออกหรือเรือเทียบท่าไม่ชน
8.	แม่ไม้มวยไทยปักลูกทอย	มีที่มาจากวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของคนโบราณในการขึ้นต้นไม้ใหญ่หรือต้นไม้สูงโดยใช้ทอยปักเพื่อขึ้น ซึ่งทอยทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เสียมให้แหลมแล้วตอกลงบนต้นไม้ให้ติดแน่น สำหรับปีนขึ้นลงและสมัยโบราณที่มีมาจากการเล่นของขวามอญสมัยก่อนโดยมักเอามาขว้างลูกทอยลงพื้นให้ถูกลูกทอยคู่ต่อสู้หรือขว้างลูกทอยให้หมุนบนพื้นดินได้นานจะเป็นผู้ชนะ

ลำดับที่	กระบวนท่าแม่ไม้	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
9.	แม่ไม้มวยไทยจะเข้พาดหาง	มีที่มาจากบทละครเรื่องไกรทองกับชาละวันตอนไกรทองสู้กับชาละวัน ซึ่งไกรทองมีอาวุธคือ หอก ส่วนชาละวันใช้ปากกับหางเป็นอาวุธ และแม่ไม้มวยไทยมีที่มาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ตอนยักษ์บรรลัยจักรออกรบและได้แผลงศรใส่พระพต ในลักษณะครึ่งนาคครึ่งจระเข้ เข้าไปรัดพระศตรดุคน้องชายของพระพตแล้วนำไปซ่อนไว้ในก้อนเมฆ
10.	แม่ไม้มวยไทยหังวงไอยรา	มีที่มาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทร์ขีดแปลงร่างเป็นพระอินทร์และยักษ์การุณราชแปลงร่างเป็นช้างไอยรา (ช้างเอราวัณ) นำกองทัพยักษ์เข้าต่อสู้กับกองทัพลิงโดยมีหนุมานเป็นหัวหน้ากองทัพลิงและแม่ไม้มวยไทยหังวงไอยราที่มีที่มาจากรามเกียรติ์ตอนพาลีปราบพญาช้างศึก
11.	แม่ไม้มวยไทยนาคาบิดหาง	มีที่มาจากการเล่นที่ไปตามตามธรรมชาติของพญานาคอาทิเช่น การว่ายน้ำการเลื้อยบิดหางและการสับตางไปมา
12.	แม่ไม้มวยไทยวิรุณหกกลับ	มีที่มาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ตอนท้าววิรุฬหกเข้าเฝ้าพระอิศวรและท้าววิรุฬหกได้ใช้สังวาลย์นาคขวางตึกแก่ที่มาเหยยหยันขณะที่รอเฝ้าพระอิศวรส่งผลให้เขาพระสุเมรุเอียงท้าววิรุฬหกตกใจหันหลังกลับและท่าแม่ไม้มวยไทยวิรุฬหกกลับมาจากวรรณคดีที่นกกางปีกออกเห็นเวทอย่างรวดเร็วและสง่างาม
13.	แม่ไม้มวยไทยดับขวาลา	มีที่มาจากวรรณคดี เรื่องรามเกียรติ์ ตอนหนุมานเนรมิตร่างกายให้ใหญ่โตเพื่ออบตบั้งแสงอาทิตย์ไม่ให้มีแสงสว่างเพื่อช่วยพระลักษมณ์ไม่ให้สิ้นพระชนม์ก่อนที่จะได้ยาสังกรณีตรีชวา มาช่วยชีวิตและแม่ไม้มวยไทยดับขวาลา หมายถึง การดับตะเกียง
14.	แม่ไม้มวยไทยขุนยักษ์จับลิง	มีที่มาจากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนกองทัพยักษ์ทศกัณฐ์ต่อสู้กับกองทัพลิงและไล่จับลิงและแม่ไม้มวยไทยขุนยักษ์จับลิงมีที่มาจากยักษ์อินทร์ขีดไล่จับลิงหนุมานที่มีความคล่องแคล่วด้วยบ่วงนาค
15.	แม่ไม้มวยไทยหักคอเอราวัณ	มีที่มาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ตอนยักษ์อินทร์ขีดแปลงร่างเป็นพระอินทร์และยักษ์การุณราชแปลงร่างเป็นช้างเอราวัณนำกองทัพยักษ์เข้าต่อสู้กับกองทัพลิงหนุมานและขณะต่อสู้หนุมานได้จับคอช้างเอราวัณหัก

2. คุณค่าของแม่ไม้มวยไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นคุณค่าในแม่ไม้มวยไทย พบว่า 1) แม่ไม้มวยไทยมีคุณค่าในการป้องกันตัวสามารถป้องกันตัวเองไม่ให้ถูกรังแก เอารัดเอาเปรียบจากคนอื่นจะมากกระทำร้ายร่างกาย อีกทั้ง สามารถเป็นศิลปะป้องกันตัวด้วยมือเปล่าได้เป็นอย่างดี 2) มีคุณค่าในการส่งเสริมสมรรถภาพทางกายใช้นำมาในการประยุกต์ออกโปรแกรมในการออกกำลังกายนำมาเป็นกิจกรรมในการพัฒนาและส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพใจและสุขภาพจิต เช่น การนำชื่อท่าลักษณะท่าทางของแม่ไม้มวยไทยมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบโปรแกรม นอกจากนี้ยังสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิต

ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับมวยไทยให้มีขีดความสามารถในการประยุกต์ใช้แม่ไม้มวยไทยต่อยอดสู่ความเป็นเลิศได้ 3) มีคุณค่าในใช้แม่ไม้มวยไทยเป็นพื้นฐาน ในการนำไปต่อยอดกับทักษะ กิจกรรมอื่น ๆ เช่น การเคลื่อนที่ การป้องกัน และการหลบหลีกในสถานการณ์การแข่งขันกีฬามวยไทยอาชีพ รวมไปถึงการพัฒนาเป็นโปรแกรมหรือหลักสูตรในการฝึกสอนผู้ที่มาเรียนมวยไทยได้ตั้งแต่ เด็ก เยาวชน วัยทำงาน ตลอดจนผู้สูงอายุ ทั้งในระดับภาคธุรกิจและภาคการศึกษา 4) คุณค่าต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมมวยไทยในฐานะที่เป็นมรดกของชาติ ศิลปะแม่ไม้มวยไทยถือเป็นองค์ความรู้ที่บรรพบุรุษได้สะสม สืบทอดต่อบรรพชนรุ่นหลังมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน จึงจำเป็นที่จะต้องนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาถ่ายทอดเผยแพร่ ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ เข้าใจ ถึงวัฒนธรรมศิลปะมวยไทยนี้ ผ่านการถ่ายทอดในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมและถูกวิธี เช่น การจัดกิจกรรมอนุรักษ์ สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีมวยไทยวันนายขนมต้ม การจัดทำหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนมวยไทยระยะสั้น ในหลักสูตรการเรียนรู้ทักษะ และองค์ความรู้แม่ไม้มวยไทย รวมไปถึงการจัดกิจกรรมแข่งขันในมิติต่าง ๆ เช่น การแข่งขันแอโรบิกมวยไทย การแข่งขันศิลปะมวยไทย การแข่งขันกีฬามวยไทยอาชีพ การแข่งขันกีฬามวยไทย มุ่งเน้นเพื่อการอนุรักษ์ให้เป็นที่รู้จัก และสืบสานต่อคนรุ่นหลังสืบไป

3. คุณลักษณะของของแม่ไม้มวยไทย

ลำดับที่	คุณลักษณะของของแม่ไม้มวยไทย	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
1.	แม่ไม้มวยไทยสลัดฟันปลา	การรับวงนอกเพื่อตอบโต้คู่ต่อสู้บริเวณข้อมือและหัวไหล่
2.	แม่ไม้มวยไทยปีกขาแหวกกรัง	การรับวงในเพื่อตอบโต้คู่ต่อสู้บริเวณข้อมือและหัวไหล่
3.	แม่ไม้มวยไทยขาซัดดอก	การรับวงนอกเมื่อคู่ต่อสู้ชกหมัดตรงแล้วหลบ ตอบโต้เข้าบริเวณชายโครง
4.	แม่ไม้มวยไทยอิเหนาแทงกลุข	การรับวงในหรือเป็นการชิงทำได้คู่ต่อสู้ ออกหมัดตรง ตอบโต้ปิดหมัดได้ด้วยศอกหรือการชิงทำก่อน
5.	แม่ไม้มวยไทยยกเขาพระสุเมรุ	การย่อตัวลงเพื่อให้คู่ต่อสู้ชกหมัดตรง ย่อตัวหลบใช้หมัดเสยคางคู่ต่อสู้
6.	แม่ไม้มวยไทยตาเถรค้ำฟัก	การย่อตัวปิดหมัดคู่ต่อสู้แล้วโต้ตอบด้วยการใช้หมัดเสยปลายคาง
7.	แม่ไม้มวยไทยมอญยันหลัก	การชิงทำคู่ต่อสู้เมื่อคู่ต่อสู้เตะหรือชกหมัดตรงมาได้ตอบโต้ด้วยการถีบคู่ต่อสู้
8.	แม่ไม้มวยไทยปีกภูทอย	การรับแล้วตอบโต้การเตะของคู่ต่อสู้แล้วตอบโต้โดยใช้ศอกปกป้องที่บริเวณต้นขา
9.	แม่ไม้มวยไทยจะเข้พาดหาง	การชิงทำหรือการทำจังหวะโต้ตอบ คู่ต่อสู้ออกอาวุธ ฝ่ายรับโยกหลบและตอบโต้ โดยการเบี่ยง
10.	แม่ไม้มวยไทยหังวงไอยรา	ฝ่ายรุกเตะคู่ต่อสู้ ฝ่ายรับใช้ท่อนแขนรับและโต้ตอบด้วยศอกที่ต้นขา
11.	แม่ไม้มวยไทยนาคาบิดหาง	ฝ่ายรุกถีบคู่ต่อสู้ ฝ่ายรับถอยหนึ่งก้าวพร้อมจับขาฝ่ายรุกและตอบโต้โดยใช้เข้าไปที่บริเวณสวนหน่อง
12.	แม่ไม้มวยไทยวีรยุทธกลับ	การชิงทำคู่ต่อสู้ก่อน ด้วยการฝ่ายรุกเตะ เราชิงจังหวะด้วยการถีบบริเวณของคู่ต่อสู้

ลำดับที่	คุณลักษณะของของแม่ไม้มวยไทย	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
13.	แม่ไม้มวยไทยดับขวาลา	เป็นการรับและตอบโต้ โดยการปัดหมัดเมื่อคู่ต่อสู้ชกหมัดตรงบริเวณดวงตา
14.	แม่ไม้มวยไทยชุนยักซ์จับลิง	เป็นป้องกันตัว ในลักษณะการรับหมัด รับเตะ รับศอก
15.	แม่ไม้มวยไทยหักคอเอราวัณ	การรับแล้วโต้ตอบโดยใช้หมัดทั้งสองข้างจับบริเวณคอแล้วเขาคู่ต่อสู้

4. กระบวนการถ่ายทอดแม่ไม้มวยไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กระบวนการถ่ายทอดแม่ไม้มวยไทยในแต่ละยุคสมัยตั้งแต่สมัยโบราณ และสมัยปัจจุบัน มีกระบวนการถ่ายทอดดังต่อไปนี้ 1) กระบวนการถ่ายทอดแม่ไม้มวยไทยในสมัยโบราณ พบว่า กีฬามวยไทยเป็นกีฬาของพระมหากษัตริย์ เชื้อพระวงศ์หรือทหารชั้นผู้ใหญ่เท่านั้น ที่จะสามารถเรียนรู้กีฬามวยไทยได้ ในสมัยโบราณจะมีครูมวยไทยที่อยู่ในสำนักหรือในวังเป็นผู้ถ่ายทอดกีฬามวยไทย ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีคุณสมบัติ เช่น เป็นทหาร บุรุษนั้น ๆ ซึ่งต้องผ่านการรับฝากตัวเป็นศิษย์ก่อนถึงจะสามารถเรียนมวยไทยได้ สมัยก่อนจะเรียนมวยไทยในวัด โดยมีวัตถุประสงค์ให้เรียนรู้ไว้เพื่อป้องกันการรุกรานของศัตรูที่จะเข้ามาทำร้าย หรือทำลายประเทศชาติ การเรียนแม่ไม้มวยไทยในสมัยโบราณส่วนใหญ่จะมีจะประยุกต์ใช้วิธีการทางธรรมชาติ เช่น การฝึกทักษะเตะต้นกล้วย การผูกผ้าขาวม้าเป็นปมใหญ่ไว้กับกิ่งไม้เพื่อไว้ใช้ในการฝึกทักษะหมัด ศอก และการฝึกทักษะการเตะ การฝึกแรงของกล้ามเนื้อขาผ่านการฝึกมวยในน้ำ และยังใช้แหวนเชือกกับลูกมะนาว เพื่อฝึกทักษะการหลบหลีก และเพิ่มความคล่องแคล่วว่องไว และใช้สถานที่ลานวัดเป็นสถานที่ในการฝึกชก ฝึกปล้ำกับคู่ต่อสู้ สมัยโบราณครูมวยจะเป็นผู้ประเมินว่า ผู้เรียนมีความสามารถมากน้อยเพียงใดผ่านการใช้สายตาหรือการทดสอบทักษะบนเวทีการต่อสู้ 2) กระบวนการสอนมวยไทยในสมัยปัจจุบัน พบว่า มีหลักสูตรมวยไทยโดยเฉพาะตั้งแต่ระดับคอร์สระยะสั้นมวยไทยในสถานศึกษา รวมทั้งมวยไทยในระดับอุดมศึกษา โดยมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีแบบแผนที่ชัดเจนมีการวัดและประเมินผล สมรรถนะผู้เรียน ซึ่งแตกต่างจากการสอนในสมัยโบราณ ที่สมรรถนะผู้เรียนผ่านสายตาของผู้สอน สื่อการสอนในสมัยปัจจุบันมีความหลากหลาย เช่น ตำรา หนังสือ วีดีโอ สถานที่ สถานที่ยุทธศาสตร์ หรือสถานศึกษา เป็นต้น และมีการนำศาสตร์ที่เกี่ยวข้องนำมาประยุกต์ใช้เป็นเอกสารประกอบการสอนมวยไทย เช่น ศาสตร์ทางด้านวิทยาศาสตร์กีฬา ศาสตร์ทางด้านความเป็นครู เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความเป็นมาคุณค่า คุณลักษณะ กระบวนการถ่ายทอด สรุปผลการวิจัยดังนี้

แม่ไม้มวยไทยสลัฟพื้นปلاميที่มาจากวิถีชีวิตของคนโบราณมีลักษณะของพื้นปลา ปักษาแหวกรังมาจากธรรมชาติของนกที่ต้องเข้ารัง ชาวชัตหอกและอิเหนาทางกริขมาจากบทะเลคร ตาเถรค้ำฟ้ากมาจากพระผู้ใหญ่ปลุกฝึกแพงแดงกวาเอาไม้ค้ำไว้ไม่ให้ผลลงสู่พื้น มอญยันหลักมาจากวิถีชีวิตของคนมอญการค้าขายทางน้ำ ปักลูกทอยมาจากภูมิปัญญาของคนโบราณขึ้นต้นไม้หรือการละเล่นของคนมอญ จะเข้ฟาดหางมาจากบทะเลครเรื่องไกรทองชาละวัน นาคาบิดหางมาจากการเคลื่อนที่ของพญานาค และแม่ไม้มวยไทยมาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ได้แก่ ยอเขาพระสุเมรุ ตอนทศกัณฐ์ยกเขาพระสุเมรุจะเข้ฟาดหาง ตอนยักษ์บรรลัยจักรต่อสู้กับพระลักษณ หักงวงไอยราและหักคอเอราวัณ ตอนยักษ์อินทรีชิตสู้กับหนุมาน วิรุฬหกกลับตอนพระพิรุฬเฝ้าพระอิศวร ดับขวาลาตอนหนุมานเนมิตให้ใหญ่ปิดบังพระอาทิตย์ละชุนยักซ์จับลิงตอนกองทัพยักษ์ทศกัณฐ์สู้กับกองทัพลิงหนุมาน

คุณค่าของมวยไทยใช้ในการป้องกันตัว ใช้ช่วยเหลือผู้อื่นและใช้ป้องกันทรัพย์สิน คุณค่าในการเสริมสร้างสรรคภาพทางกาย คุณค่าในการเป็นพื้นฐานในการต่อยอดทักษะมวยไทยอื่น ๆ และคุณค่าในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

คุณลักษณะแม่ไม้มวยไทยประกอบด้วยการเคลื่อนไหวร่างกายที่ผสมกลมกลืนในการรุกและรับเข้ากระทำคู่ต่อสู้และป้องกันตัวซึ่งเป็นศิลปะที่ประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในรูปแบบต่าง ๆ ได้มีประสิทธิภาพ

กระบวนการถ่ายทอดมวยไทยในสมัยโบราณจะฝึกเฉพาะพระมหากษัตริย์เชื้อพระวงศ์ ทหารและผู้ใกล้ชิดตลอดจนลูกศิษย์ของตนเอง การสอนครูมวยจะเป็นผู้สอนเองหรือครูมวยมอบหมายให้ผู้อื่นเป็นผู้ฝึก โดยมีวิธีฝึกตามธรรมชาติ ตามวิถีชีวิต หรือใช้สอนตามกุศโลบาย สถานที่ที่สอนตามลานวัด ตามธรรมชาติ และบ้านครูมวยที่เป็นผู้สอนมวยไทย ปัจจุบันมีการเรียนการสอนตามหลักสูตรตามทฤษฎีและปฏิบัติตามแนวหลักการทางวิทยาศาสตร์การกีฬาที่มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า แม่ไม้มวยไทย สลับฟันปลา มีที่มาจากวิถีชีวิตของคนโบราณมีลักษณะของฟันปลา ปักขาแหวกวังมาจากธรรมชาติของนกที่ต้องเข้ารัง ขวาชัดดอกและอิเหนาแทงกริชมาจากบทะเลคร ตาเถรค้ำฟ้ากมาจากพระผู้ใหญ่วัดปลุกฝึกแพงแตงกวาเอาไม้ค้ำไว้ไม่ให้ผลลงสู่พื้น มอญยันหลักมาจากวิถีชีวิตของคนมอญการค้าขายทางน้ำ ปักลูกทอยมาจากมาจากภูมิปัญญาของคนโบราณขึ้นต้นไม้หรือการละเล่นของคนมอญ จระเข้ฟาดหางมาจากบทะเลครเรื่องไกรทองชาละวัน นาคาบิดหางมาจากการเคลื่อนที่ของพญานาค และแม่ไม้มวยไทยมาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ได้แก่ ยอเขาพระสุเมรุ ตอนทศกัณฐ์ยกเขาพระสุเมรุจระเข้ฟาดหางตอนยักษ์บรรลัยจักรต่อสู้กับพระลักษมณ์ หักงวงไอยลาและหักคอเอราวัณตอนยักษ์อินทรชิตสู้กับหนุมาน วิรุฬหกกลับ ตอนพระพิรุณเฝ้าพระอิศวร ดับขวาลาตอนหนุมานเนมิตให้ใหญ่ปิดบังพระอาทิตย์ละขุนยักษ์จับลิง ตอนยักษ์กองทัพยักษ์ทศกัณฐ์สู้กับกองทัพลิงหนุมาน

อรรถนิช โภคทรัพย์ (2552, 293-306) กล่าวสรุปว่า วิชาศิลปะมวยไทยควบคู่กับการบันทึกทางไสยศาสตร์ โดยนำรายละเอียดบุคลิกของตัวละครในวรรณคดีรามเกียรติ์จัดเป็น “บทท่าไม้หลักมวย” ได้แก่ บทนารายณ์ 11 ไม้มวย บทขุนยักษ์มี 18 ไม้มวย บทขุนลิงมี 29 ไม้มวย บทนางมณฑลมี 3 ไม้มวย บทนาคมี 6 ไม้มวย แยกเป็นนาคหรืองูใหญ่ และนาคคือช้างสาร บทฤๅษีมี 2 ไม้มวยและบทอื่น ๆ ที่เป็นเหตุการณ์เกร็ดประวัติศาสตร์ 3 ชนิดได้แก่ แยกขวา/มอญ/ญวน(เวียดนาม) มีความเป็นมาของแม่ไม้มวยไทย ขวาชัดดอกและอิเหนาแทงกริชมาจากบทะเลครเรื่อง ดาหลังและอิเหนาเป็นหลักฐานที่มาของเอกเทศแห่งวัฒนธรรมไทย-จาม-มลายู ในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ภายหลังจากล่มสลายของกรุงศรีอยุธยา 2310 ถูกเรียกเป็น อิเหนาใหญ่และอิเหนาเล็กต่อมาสมัยของพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ 2 ทรงพระราชนิพนธ์ใหม่เป็น ขวาชัดดอกและอิเหนาแทงกริช เป็นไม้มวย วิชาศิลปะมวยไทย ส่วนไม้มวย “ญวนทอดแหและทะเลแคว้นเส้า เป็นการแสดงให้เห็นมุมมองของคนไทยที่มองญวนว่า เป็นคนที่มีมารยาเลยเหลี่ยมพริกแพง มีอาชีพเป็นช่างไม้และถนัดทางน้ำมาก สอดคล้องกับท่ามอญยันหลักและปักลูกทอยเป็นท่าสรุปเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของมอญในสมัยรัชกาลที่ 2 เกิดเป็นมอญ 3 ชุมชน ได้แก่มอญสามโคก มอญปากเกร็ดและมอญปากลัด มีความสามารถทางน้ำทางเรืองานปั้นอิฐทำโอ่ง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ชื่อท่าแม่ไม้มวยไทยมาจากบทะเลคร ได้แก่ ขวาชัดดอกและอิเหนาแทงกริช ส่วนญวนทอดแหและทะเลแคว้นเส้ามาจากมุมมองของคนไทยที่มีต่อคนญวนและมอญยันหลักและปักลูกทอยมาจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของคนมอญ 3 ชุมชน

คุณค่าของมวยไทยใช้ในการป้องกันตัว ใช้ช่วยเหลือผู้อื่นและใช้ป้องกันทรัพย์สิน คุณค่าในการเสริมสร้างสรรคภาพทางกาย คุณค่าในการเป็นพื้นฐานในการต่อยอดทักษะมวยไทยอื่น ๆ และคุณค่าในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยสุเมธเมธาวิทยกุล (2534, 68) กล่าวสรุปได้ว่า คุณค่าของมวยไทยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ คุณค่าในตัววิชาเป็นศิลปะป้องกันตัวของมวยไทยคุณค่าในตัวผู้เรียน ได้แก่ ด้านสมรรถภาพทางกาย สมรรถภาพทางจิตและด้านจิตวิญญาณ คุณค่าในสังคมเป็นคุณค่าในการปกป้องประเทศชาติตราบเท่าทุกวันนี้และสำราญ สุขแสง (2559 ,30-32 และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2540,8) ได้สรุปถึงประโยชน์และคุณค่าของมวยไทยได้ดังนี้ สรุปได้ว่า คุณค่าของมวยไทย

ประกอบด้วยคุณค่าทางด้านร่างกาย ทำให้รู้จักวิธีฝึกฝนให้ร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง คงทน ทำให้มีความรวดเร็วคล่องแคล่ว ว่องไว ส่งเสริมความสัมพันธ์ของระบบประสาทและกล้ามเนื้อให้ดีขึ้น และสร้างภูมิคุ้มกันโรค คุณค่าทางด้านจิตใจทำให้เกิดความกล้าหาญ ทำให้มีความมานะ อดทน ในการส่งเสริมสมรรถภาพทางกาย ทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความเข้มแข็งทางจิตใจ คุณค่าทางด้านอารมณ์ทำให้จิตใจร่าเริงแจ่มใส ทำให้มีสมาธิสามารถควบคุมจิตใจให้สงบ ทำให้มีความสุข เยือกเย็น รู้จักอดทน อดกลั้น คุณค่าทางสังคมเป็นผู้มีระเบียบวินัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักรักชาติวัฒนธรรมอันดีงามและปฏิบัติตามพระราชบัญญัติกีฬามวย สอดคล้องกับธีรพล พบลาภ (2557, บทคัดย่อ) กล่าวว่า ศิลปะมวยไทยมีคุณค่าต่อการพัฒนาและสร้างเสริมความเข้มแข็ง ทางด้านการเมือง การปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและศาสนา และด้านการศึกษา ทำให้ประเทศไทยดำรงอยู่อย่างมีคุณภาพและมีความสุขมาจนถึงปัจจุบัน โดยคุณค่าของศิลปะมวยไทยในแต่ละด้านอาจปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยและบทบาททางสังคม

คุณลักษณะแม่ไม้มวยไทยประกอบด้วยการเล่นไหวร่างกายที่ผสมกลมกลืนในการรุกและรับเข้ากระทำคู่ต่อสู้ และป้องกันตัวซึ่งเป็นศิลปะที่ประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในรูปแบบต่าง ๆ ได้มีประสิทธิภาพ

จรัสเดช อุลิต (2548, 164-170) กล่าวว่า แม่ไม้มวยไทย หมายถึง ท่าของการใช้ศิลปะมวยไทยที่สำคัญที่สุด อันเป็นพื้นฐานของการใช้แม่ไม้มวยไทยซึ่งผู้ฝึกมวยไทยจะต้องเรียนรู้และปฏิบัติให้ได้ก่อนที่จะฝึกลูกไม้ซึ่งถือว่าการใช้แม่ไม้มวยไทยที่ละเอียดขึ้น อาจารย์สมัยโบราณ ผู้ทรงคุณวุฒิได้จัดแบ่งแม่ไม้มวยไทยเป็น 15 ไม้มวยไทย ยมดิษฐ์ (2549, 42) กล่าวว่า แม่ไม้มวยไทยเป็นท่าของการใช้ศิลปะมวยไทยที่สำคัญที่สุด อันเป็นพื้นฐานของการใช้ศิลปะมวยไทย และได้จัดแบ่งแม่ไม้มวยไทยไว้ 15 ไม้มวยไทย ได้แก่ สลับฟันปลา ปักขาแหวกกรัง ขวาชัตดอก อิเหนาแทงกริช ยกเขาพระสุเมรุ ตาเถรค้ำฟัก มอญยันหลัก ปักลูกทอย จระเข้พาดหาง หักงวงไอยรา นาคาบิดหาง วิรุณหกกลับ ดับชวลา ขุนยักษจับลิง และ หักคอเอราวัณโดยฝึกปฏิบัติได้อย่างจริง สำราญ สุขแสง (2559, 32) กล่าวว่า คุณลักษณะของมวยไทยมวยไทยใช้อวัยวะ 6 ชนิด ในการต่อสู้กับปรปักษ์ ได้แก่ หมัด ศอก แขนท่อนล่างเท้า เข้ม และเข่า เข้ากระทำกับคู่ต่อสู้ ด้วยการเข้าชก ต่อย เขก โขกทุบ เตะ ถีบ เหน็บ อัด ยัน เหยียบ เหวี่ยง ปัก ทิ่ม เฉือน กระทบ สับ เสียบเขี่ย กด ทุ้ม ฟาด มัด รัด หักแขน หักขา หักคอ ฯลฯ อวัยวะแต่ละชนิดดังกล่าวมีวิธีใช้ดังนี้ 1) หมัดใช้ทิ่มกระทบ กระทบ ซึ่งมีทั้งกระทบขึ้นและกระทบลง เหวี่ยง ซึ่งมีทั้งเหวี่ยงสั้นและเหวี่ยงยาว เขก โขก และทุบ 2) ศอกใช้เหวี่ยง ปัก ฆัด ทิ่ม เฉือน กด และกระทบ 3) แขนท่อนล่าง ใช้สับ เสียบ ปัด เหวี่ยง และเขี่ย 4) เท้า ใช้ถีบ เหน็บ อัด คือการเตะด้วยปลายโต่ง ยัน เหยียบ เตะ และกระทบเท้า 5) เข้มใช้เหวี่ยงซึ่งมีทั้งเหวี่ยงสั้นและเหวี่ยงยาว 6) เข่าใช้โขย โยน ยัด เหวี่ยง กุด และกระทบ สอดคล้องกับธีรพล พบลาภ (2557, บทคัดย่อ) กล่าวว่า คุณลักษณะไทยในศิลปะมวยไทย ประกอบด้วย ความกตัญญูกตเวที ความสามัคคี ความมานะพากเพียรความอดทนเข้มแข็งและช่วยเหลือผู้อื่น เป็นคุณลักษณะที่แทรกอยู่ในเนื้อหาสาระของศิลปะมวยไทย ทุกยุคทุกสมัยเป็นคุณลักษณะไทยที่สามารถพัฒนาผู้เรียนและฝึกฝนมวยไทยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคมและสติปัญญา ทำให้ผู้เรียนและฝึกฝนมวยไทยเป็นคนดี มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

กระบวนการถ่ายทอดมวยไทยในสมัยโบราณจะฝึกเฉพาะพระมหากษัตริย์เชื้อพระวงศ์ ทหารและผู้ใกล้ชิดตลอดจนลูกศิษย์ของตนเอง การสอนครูมวยจะเป็นผู้สอนเองหรือครูมวยมอบหมายให้ผู้อื่นเป็นผู้ฝึก โดยมีวิธีฝึกตามธรรมชาติ ตามวิถีชีวิต หรือใช้สอนตามกุศโลบาย สถานที่ใช้สอนตามลานวัด ตามธรรมชาติ และบ้านครูมวยที่เป็นผู้สอนมวยไทย ปัจจุบันมีการเรียนการสอนตามหลักสูตรทั้งทฤษฎีและปฏิบัติตามแนวหลักการทางวิทยาศาสตร์การกีฬาที่มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย วรยุทธ์ ทิพย์เที่ยงแท้ (2553, 18) กล่าวสรุปว่า การถ่ายทอดองค์ความรู้ วิถีชีวิตและประเพณี แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1) การถ่ายทอดระหว่างหลวง 2) การถ่ายทอดจากหลวงสู่ราษฎร และ 3) การถ่ายทอดระหว่างราษฎร และกล่าวอีกว่า กระบวนการถ่ายทอดวิชาความรู้มวยไทยทั้งผู้ที่ถ่ายทอด ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดวิชา และผู้ที่คิดรับการถ่ายทอดต้องผ่านการขัดเกลาทางความคิดจิตใจไปด้วยกัน พร้อมกับการเล่าเรียนและฝึกวิชาด้วยหลักคุณธรรม ครูสมัยก่อนมีคุณธรรมสูงมาก คิดว่าเอาความรู้ไปสอนกับคนไม่ดีก็จะเอาไปรังแกคนอื่น บาปกรรมจะตกถึงเขา เพราะฉะนั้นถ้าไม่เจอคนดีที่มีคุณธรรมคู่ควรพอเขาก็ปล่อยให้วิชาตายตามเขาไปดีกว่านอกจากนี้ยังกล่าวถึง

กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยมีหลายวิธี เช่น การบอกเล่า การสาธิต การปฏิบัติจริง การถ่ายทอดโดยให้เรียนรู้จากสื่อด้วยตนเอง การถ่ายทอดโดยจัดในรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ การถ่ายทอดโดยใช้การแสดงพื้นบ้านเป็นสื่อ การถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยบันทึกองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์ เช่น ตำราต่าง 8. การถ่ายทอดด้วยวิธีการผ่านทางกิจกรรมอย่างง่าย ๆ เช่น การละเล่น การเล่นนิทาน และการถ่ายทอดในรูปแบบของการบันเทิง เป็นการสอดแทรกในเนื้อหา คำร้องของการแสดงต่าง ๆ เช่น ลิเก โนรา สอดคล้องกับสอดคล้องกับธีรพล พบลาม (2557,บทคัดย่อ) กล่าวว่า การถ่ายทอดศิลปะมวยไทยในอดีตเป็นไปตามวิถีชีวิตในสังคม ผู้ถ่ายทอดคือ พระ ครูตามสำนัก/ค่าย ครูในวัง สถานที่ถ่ายทอดคือ วัด วัง สำนัก/ค่าย สำนักฤๅษี ในปัจจุบันมีการถ่ายทอดในสถาบันการศึกษา และตามสำนัก/ค่ายเท่านั้น ความรู้ที่ถ่ายทอดคือ ความรู้ด้านทักษะการต่อสู้ ความรู้ ด้านคุณธรรม ครูจะเป็นต้นแบบที่ถูกต้องในการถ่ายทอด และให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง วัตถุประสงค์โดยพิจารณาจากความสามารถในการต่อสู้ได้จริง ส่วนในสถาบันการศึกษาจะมีการทดสอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ครูผู้สอนมักจะสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้ไม่เครียด มีความสนุกสนานแต่ก็มีระเบียบวินัยด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยต้องศึกษาประเด็นในการสัมภาษณ์ให้ชัดเจนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเชื่อมโยงการสัมภาษณ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาความเป็นมาของท่าแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทย กลมมวยและเชิงมวย

เอกสารอ้างอิง

- จรัสเดช อุลิต และคณะ.(2541).ตำรามวยไทยศาสตร์และศิลปะการต่อสู้.ปทุมธานี.ศิลป์สยามบรรจุกัณฑ์ และการพิมพ์.
- ชาญชัย ยมดิษฐ์. (2549). งานวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การสร้างเสริมกิจกรรมและพัฒนาสื่อต้นแบบเพื่อพัฒนากีฬามวยไทย. ราชบุรี: วิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ชาญณรงค์ สุหงษา. (2545). “อนาคตภาพมวยไทยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชาติ.” ศิลปศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชามวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ธีรพล พบลาม. (2557). การวิเคราะห์คุณค่าศิลปะมวยไทย.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชามวยไทยศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- สุจิตรา สุนทรทรัพย์. (2540) การวิเคราะห์คุณลักษณะไทย คุณค่าและกระบวนการถ่ายทอดลีลา การต่อสู้ป้องกันตัวแบบไทย:กระบี่กระบอง. วารสารครุศาสตร์,40.
- สุเมธ เมธาวิทยากุล. (2534). ปรัชญาเบื้องต้น (Introduction to Philosophy). กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้า.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ. (2540). “ศิลปะมวยไทย.” กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำราญ สุขแสวง. (2559). การสร้างโปรแกรมการฝึกซ้อมมวยไทยสำหรับนักมวยไทยอาชีพ.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชามวยไทยศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- อรรถนิช โภคทรัพย์.(2552). ภูมิศาสตร์ปรัชญาแห่งมวยไทย มหาเวทย์มวยไทย.กรุงเทพฯ : พี.วาทีน พับลิเคชั่น.